

## ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ТА СТВОРЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Кандидат біологічних наук Барабаш О.В.,  
Бойко Т.І.*

**Вступ.** В умовах реструктуризації та зміни форм власності використання ринкових механізмів екологічного управління є особливо актуальним, оскільки моделі організації та управління природокористуванням та охороною природного середовища, що діють в Україні, не забезпечують узгодженості економічних і природоохоронних цілей у масштабах країни і, відповідно, реалізацію оптимальних екологічнобезпечних управлінських рішень. У зв'язку з цим назріла необхідність у розробці та впровадженні нових систем екологічного управління. Виходячи з досвіду передових країн світу, однією з таких систем в умовах ринкових трансформацій визнано систему менеджменту навколишнього середовища, яка з її інструментами управління докільям має стати мистецтвом прийняття ефективних управлінських рішень з метою поліпшення природоохоронної діяльності підприємства.

З огляду на недостатність розробок з даної проблеми, метою роботи є визначення та обґрунтування дієвих заходів з підвищення ефективності впровадження системи менеджменту навколишнього середовища на автотранспортному підприємстві в умовах ринкової економіки.

В процесі роботи ідентифіковано екологічні аспекти діяльності автотранспортного підприємства, створений їх реєстр та визначено найбільш суттєві з них, а також розроблена екологічна політика підприємства.

**Основна частина.** Основним видом діяльності автотранспортного підприємства (автобусного парку) є пасажирські перевезення автомобільним транспортом. Парк здійснює міські перевезення пасажирів. Підприємство для виконання вказаної роботи має транспортні засоби наступних марок: ЛАЗ – 4-х модифікацій; МАЗ – 2-х модифікацій, "Богдани" – 3-х модифікацій, мікроавтобуси та автомобілі допоміжних служб.

Виробничі і службові приміщення розташовані в будівлях єдиного виробничого комплексу підприємства. Обслуговування та ремонт рухомого складу здійснюється на виробничих дільницях поточного ремонту ТО-1, ТО-2, діагностики, кузовному, малярному, та інших відділеннях.

Для проведення навчання з безпеки руху і охорони праці є навчальний клас.

Кожен з відділів та комплексів автобусного парку: виробничо-технічний відділ, відділ головного механіка, моторне, агрегатне, зварювальне, токарно-механічне, малярне, акумуляторне, вулканізаційне, кузовне, шиномонтажне відділення має своїх начальників, які відповідають за їх роботу і підзвітні директору підприємства.

Експлуатаційні переваги автомобільного транспорту роблять його привабливим для пасажирів та вантажовідправників, але при цьому необхідно враховувати його згубний вплив на навколишнє середовище.

Для того, щоб обґрунтувати і розпочати впровадження системи менеджменту навколишнього середовища на підприємстві потрібно розглянути вхідні параметри системи технологічного процесу – кількість рухомого складу, обсяг утворення відходів, викидів, обсяг використання води, електроенергії, газу, бензину, дизпалива та ін., а також вихідні параметри системи технологічного процесу – дотримання лімітів використання води, електроенергії, газу, бензину, дизпалива, дотримання ГДК при утворенні викидів, відходів.

На основі вхідних і вихідних параметрів системи технологічного процесу ідентифіковано екологічні аспекти діяльності підприємства і створили їх реєстр (табл.1). Для цього ми розглянули і проаналізували минулу, теперішню і майбутню діяльність підприємства з урахуванням дійсного або потенційного забруднення повітря; води; ґрунту; утворення токсичних і нетоксичних відходів; використання сировини і природних ресурсів; використання електроенергії і її економії та впливів на навколишнє середовище таких чинників як запах, шум, візуальні ефекти, вібрація.

## Реєстр екологічних аспектів

№ п/п	Локалізація (цех, ділянка, відділ, функція)	Діяльність, процес, послуга	Аспект (умови утворення)	Вплив на навколишнє природне середовище
1	Акумуляторне відділення	Заміна акумуляторних батарей	Витік сірчаної кислоти, випаровування парів сірчаної кислоти, нераціональне використання водних ресурсів	Забруднення ґрунту та водойм, забруднення повітря, виснаження водних ресурсів
2	Зварювальне відділення	Зварювання металів	Накопичення зварювального дроту, попадання забруднюючих речовин в атмосферу	Забруднення ґрунтів, накопичення твердих відходів, забруднення атмосферного повітря
3	Моторне відділення	Виконується поточний ремонт двигунів автобусів, включаючи розточку, шліфування, хонінгування циліндрів двигунів та розточка колінвалів	Попадання забруднюючих речовин в атмосферу, утворення відходів	Забруднення атмосферного повітря, забруднення ґрунтів
4	Шино-монтажне відділення	Здійснюється комплекс робіт по заміні коліс автобусів, монтажу і демонтажу шин	Накопичення відпрацьованих шин	Забруднення ґрунтів відпрацьованими шинами, нераціональне використання земельних ділянок.
5	Кузовне відділення	Ремонт кузовів автобусів	Утворення твердих відходів, пилу металів, використання водних ресурсів	Забруднення ґрунтів металобрухтом – потрапляння металу в ґрунт, накопичення металобрухту, забруднення повітря, виснаження водних ресурсів
6	Зона ПР	Ремонт автобусів	Утворення відходів	Забруднення ґрунтів металобрухтом та шкідливими речовинами
7	Зона ТО-1	Технічний огляд автобусів	Утворення відходів	Забруднення ґрунтів видатковими матеріалами
8	Зона ТО-2	Технічний огляд автобусів	Утворення відходів	Забруднення ґрунтів видатковими матеріалами
9	Токарно-механічне	Ремонт деталей автобуса	Утворення твердих відходів, використання водних ресурсів	Забруднення ґрунтів металевою стружкою та металобрухтом, виснаження водних ресурсів

10	Малярне відділення	Грунтування та фарбування автобусів	Утворення твердих відходів та потрапляння в повітря парів фарби, використання водних ресурсів	Забруднення повітря, забруднення ґрунту відходами від фарб, виснаження водних ресурсів
11	Вулканізаційне відділення	Вулканізація пошкоджених шин та камер	Утворення твердих відходів і парів клею та розігрітої гуми	Забруднення ґрунтів та повітря
12	Агрегатне відділення	Виконуються розбірні і ремонтні роботи, збирання, контроль та іспити КПП, зчеплення карданної передачі ЗМ, рульового управління, вузлів гальмівної системи.	Випаровування картерних газів, витік оливи та мастил, утворення твердих відходів	Забруднення атмосферного повітря, забруднення ґрунтів та водних об'єктів
13	Пост діагностики	Перевірка автобусів на справність димоміром та газоаналізатором	Надмірний викид в атмосферне повітря відпрацьованих газів	Забруднення атмосферного повітря

За даними табл. 1 проведено оцінку суттєвості екологічних аспектів, яка проводиться відповідно до методики, викладеної в розділі 6 стандарту ISO 14001 і полягає у виявленні критеріїв двох напрямків: ділових і екологічних [1]. Питання екологічного характеру повинні виявити такі категорії екологічних аспектів як: масштаб впливу; серйозність впливу; ймовірність події. Ділові питання, що розглянуті – це відповідність законодавству і нормам; вплив зміни на інші види діяльності і процеси; думки зацікавлених сторін; фінансові витрати; можливість застосування кращої доступної технології; здатність управляти аспектом; вплив на суспільний імідж організації.

Таким чином, екологічні аспекти діяльності підприємства виявлені в таких його відділеннях як: акумуляторне, зварювальне, моторне, шино-монтажне, токарно-механічне, малярне та мийне є найбільш суттєвими, викликають найбільші проблеми, і на них підприємство має можливість впливати.

На основі реєстру екологічних аспектів запропонована екологічна політика автотранспортного підприємства, яка забезпечить основу для його подальшої діяльності і встановлення екологічних цілей і екологічних задач.

Екологічна політика повинна: відповідати характеру, масштабу і екологічним діям діяльності і послуг організації; включати зобов'язання постійного вдосконалення і запобігання забрудненню; включати зобов'язання по дотриманню застосованих законодавчих вимог і інших вимог, прийнятих організацією, які відносяться до екологічних аспектів організації.

Для цього проведено аналіз і використано передовий досвід таких потужних підприємств як „Philips”, „Digital”, „PowerGen”, які стали лідерами в досягненні прогресу у справі охорони навколишнього середовища як на національному, так і на світовому рівні [2].

Екологічна політика автотранспортного підприємства повинна ґрунтуватись на чотирьох принципах: сталий розвиток; попередження краще виправлення наслідків; важливим є сумарний ефект впливів на навколишнє середовище; відкритість контактів з владою.

#### **Екологічна політика автотранспортного підприємства**

Підприємство має наміри:

- наслідувати встановлені принципи і норми поведінки;
- створювати і підтримувати безпечні для здоров'я умови праці співробітників;

- працювати у напрямку створення екологічної служби (відділу), яка (ий) забезпечить дотримання правил, норм і стандартів щодо попередження забруднення навколишнього природного середовища;
- забезпечити екологічну безпеку на підприємстві у відповідності до законів автомобільного господарства;
- сприяти економному використанню електроенергії;
- розробити шляхи зниження впливів існуючих та можливих майбутніх видів робіт на навколишнє середовище;
- враховувати екологічні аспекти в управлінні земельними і водними ресурсами, використовувати творчий підхід в програмах економії і охорони ресурсів;
- прийняти заходи щодо безпечного знешкодження та поводження з використаними нафтопродуктами;
- розробити шляхи щодо використання екологічно безпечних технологій та переробки сировини і побічних продуктів;
- налагодити і підтримувати тісні контакти з відповідними законодавчими і виконавчими органами влади, а також природоохоронними організаціями;
- підвищувати трудову зацікавленість співробітників і їх навчання, а також стимулювати до запровадження системи екологічного менеджменту з метою зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище;
- проводити моніторинг і оцінку ефективності;
- довести інформацію про екологічну політику, цілі і досягнуті результати до громадськості і співробітників підприємства.

**Висновки.** Виділено чотири групи забруднювачів навколишнього природного середовища в результаті діяльності автотранспортного підприємства:

- викиди шкідливих речовин відпрацьованих газів;
- потрапляння хімічних елементів у повітря внаслідок зварювальних та інших робіт;
- втрати речовин, які використовуються у виробничих процесах;
- утворення відходів;
- стічні води забруднені хімічними сполуками.

Екологічні аспекти, які викликають найбільші проблеми, і на які підприємство має можливість впливати сконцентровані на таких ділянках підприємства як: малярне відділення, акумуляторне відділення, шино-монтажне відділення, мийне відділення, моторне відділення, токарно-механічне відділення, кузовне відділення, вулканізаційне відділення та зварювальне відділення. На основі визначених суттєвих екологічних аспектів нами запропонована екологічна політика для автотранспортного підприємства, яка стане основним документом про загальні наміри і напрям діяльності підприємства в області його екологічної результативності і буде офіційно сформульованою вищим керівництвом.

Грунтуючись на екологічній політиці, результатах оцінки екологічних аспектів підприємства та його структурних одиниць, які входять до системи менеджменту навколишнього середовища, керівництву і працівникам потрібно буде розробити та сформулювати екологічні цілі та задачі (включаючи зобов'язання щодо запобігання забруднення довкілля, дотримання застосованих вимог законодавства та інших вимог, з якими погоджується підприємство, і які мають відношення до визначених екологічних аспектів), спрямовані на вдосконалення діяльності підприємства у сфері управління навколишнім середовищем. Це дозволить прорахувати можливість ситуацій в діяльності підприємства, які негативно вплинуть на навколишнє природне середовище і можуть призвести до того, що підприємство, його керівники будуть притягнені до судової відповідальності з вимогами покрити збитки. Тому, впровадження запропонованої екологічної політики дозволить підприємству вийти на новий рівень, який буде пов'язаний з підвищенням зусиль, направлених на охорону навколишнього середовища і забезпечить підприємству додаткові переваги у всіх сферах і на всіх рівнях.

## ЛІТЕРАТУРА

1. ДСТУ ISO 14001:2006 Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO14001:2004, IDT)
2. Винтер Г. Модель экологического менеджмента: Разработка собственного экологического плана действий вашей компании. – Мн.: УП „ТЕХНОПРИНТ”, 2001. – 320с.